

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ECONOMIC MECHANISM OF ENERGY COMPANIES' INNOVATIVE DEVELOPMENT

Актуальність теми дослідження зумовлена наявністю багатьох стратегічно важливих проблем в енергетичному секторі України. Разом з тим, в ньому закладений потужний потенціал, ефективна реалізація якого дозволить вивести країну на новий економічний рівень. Здійснення, так званої, енергетичної «революції» сприятиме модернізації паливно-енергетичного сектору, реформуванню власних енергетичних ринків, створенню нових робочих місць та загальному прискоренню економічного зростання. У даній науковій статті охарактеризовано першочергові проблеми енергетичного сектору, які стоять на перешкоді економічного та соціального розвитку, зокрема, енергетичної безпеки України. Було проаналізовано потреби енергетики; виявлено основні цілі оновленої енергетичної стратегії держави на майбутню перспективу. Також, основну увагу приділено проблемам у сфері управління енергетичними підприємствами і, як рекомендація щодо їх вирішення, запропоновано нову модель управління, яка дасть змогу нарощувати чистий прибуток підприємств енергетичного комплексу та раціонально інвестувати у модернізацію його основних фондів, в інноваційні проекти з метою підвищення енергоефективності та мінімізації витратної частини.

Актуальность темы исследования обусловлена наличием многих стратегически важных проблем в энергетическом секторе Украины. Вместе с тем, в нем заложен мощный потенциал, эффективная реализация которого позволит вывести страну на новый экономический уровень. Осуществление так называемой энергетической «революции» будет способствовать модернизации топливно-энергетического сектора, реформированию собственных энергетических рынков, созданию новых рабочих мест и общему ускорению экономического роста. В данной научной статье охарактеризованы первоочередные проблемы энергетического сектора, которые препятствуют экономическому и социальному развитию, в частности, энергетической безопасности Украины. Были проанализированы потребности энергетики; выявлены основные цели обновленной энергетической стратегии государства на будущую перспективу. Также, основное внимание уделено проблемам в сфере управления энергетическими предприятиями и, как рекомендация по их решению, предложена новая модель управления, которая позволит наращивать чистую прибыль предприятий энергетического комплекса и рационально инвестировать в модернизацию его основных фондов, в инновационные проекты с целью повышения энергоэффективности и минимизации расходной части.

The relevance of this research topic is caused of the presence of many strategic challenges in the energy sector of Ukraine. However, it is founded a strong potential, the effective implementation of which it will bring our country to the new economic level. Implementation of the so-called energy "revolution" it will contribute to the modernization of the fuel and energy sector, reform its own energy markets, create new workplaces and stimulate general economic growth. In this research article it was described the priority problems of the energy sector, which hinder economic and social development, in particular, the energy security of Ukraine. It was analyzed the energy needs, identified the main objectives of the state's updated energy strategy for

future prospects. Also it was focused on the problems in the management of energy companies and, as a recommendation for dealing with them, a new management model, which could increase the enterprise's net profit of the energy sector and rationally invest in the modernization of its fixed assets, in innovative projects for improving energy efficiency and minimize budget expenditure side of energy enterprises.

Ключові слова: *акумулювання чистого прибутку, енергетичний сектор, енергетична стратегія, інновації, механізм, мінімізація витрат, модернізація, реформація.*

Вступ. Актуальність даної теми дослідження зумовлена такими проблемами в енергетичному секторі України, як:

– високий рівень субсидювання на енергоспоживання [1, с. 57] (субсидії спрямовуються не лише на споживання електроенергії, а також – витрачаються на споживання газу та тепла. Таким чином, проблема опалення прямо пропорційно пов'язана із надмірним споживанням електроенергії);

– зростаючий рівень енергоемності та низька ефективність (старіння основних фондів енергоемних галузей);

– суперечлива нормативно-правова база (більшість енергетичних підприємств в Україні знаходяться у державній власності, тому на ринку майже відсутня конкуренція, що знижує її привабливість для інвесторів);

– несприятливий інвестиційний клімат (обмежений доступ до звітності та засобів впливу, недостатній облік енергетичних потоків, слабка реалізація правил ціноутворення та верховенства закону стають на перешкоді для отримання внутрішніх та іноземних коштів);

– невідповідна та недосконала система управління енергетичними підприємствами.

Аналіз Проекту оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року дає змогу усвідомити, що цілі, поставлені перед паливно-енергетичним комплексом (ПЕК) України є відкоригованими щодо задоволення вимог Європейського Союзу (ЄС) у цьому питанні для подальшого приєднання України до єдиної електромережі. Всі вони позиціонуються як глобальна форма вирішення проблем. зокрема, одним із завдань нової стратегії є «створення умов для залучення до ПЕК приватних інвестицій, нових технологій і сучасного досвіду ефективної роботи» [2, с. 5]. Для досягнення цієї мети, в першу чергу, необхідно змінити підхід до управління енергетичними підприємствами.

Питання модернізації та оновлення енергетичного сектору продовжують бути актуальними на сьогодні. Вони включені до державної Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. та Оновленої Енергетичної стратегії України на період до 2030 року. Дослідженням проблем енергетичної галузі та її реформації займаються такі вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: М. Гончар, І. Білько, О. Бурляй, В. Гудков, Н. Миронов, А. Петерсен, Б. Піріашвілі, В. Шлемко, В. Бараннік, Д. Зеркалов [3], Л. Гончаренко [4], В. Крюкова [5], Ю. Архангельський [6], М. Кулик [7], З. Варналій [8], В. Геєць, Б. Кваснюк [9], Г. Вороновський, І. Недін [10] та ін.

Постановка завдання. В процесі написання даної наукової статті були поставлені такі цілі дослідження, як: виокремлення основних проблем енергетичного сектору України; формування нового підходу до управління енергетичними підприємствами; визначення пріоритетних напрямів реформ; аналіз Оновленої Енергетичної стратегії України на період до 2030 року та останніх наукових праць економістів з даного питання.

Методологія. Під час проведення даного дослідження були використані такі методи, як: складання логіко-структурної схеми, графічний метод, методи теоретичного узагальнення та порівняння, інструментарій програмного забезпечення Microsoft Office.

Результати дослідження. Проаналізувавши завдання та цілі Проекту оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року [2], варто відзначити, що особливу увагу слід приділити створенню умов для залучення до ПЕК України приватних інвестицій, нових технологій і сучасного досвіду ефективної роботи. Для досягнення цієї мети необхідно змінити підхід до системи управління, а саме, розробити нову модель управління енергетичними підприємствами як єдиним цілим комплексом. На Рис. 1 представлена логіко-структурна схема економічного механізму інноваційного розвитку енергетичних підприємств. Розглянемо рисунок детальніше. Змоделюємо ринкову ситуацію на базі даного комплексу.

Перший етап полягає у видобутку первинних енергоресурсів на підприємствах типу №1, а саме – вугілля на шахтах. Мета цих підприємств – виконати виробничий план комплексу. Закупівля енергетичного палива для АЕС відноситься до статті витрат підприємства № 3.1.

На другому етапі відбувається дві дії. Шахти (підприємства №1) користуються послугами транспортної служби комплексу (підприємства №1-2-3) для перевезення первинних енергоресурсів на переробні заводи (підприємства №2) з метою подальшої обробки, сортування та збагачення вугілля. Оплата за транспортні послуги проводиться всередині комплексу по собівартості їх надання. Вугілля купується за ціною його видобутку. Після цього на підприємстві №2 проходить *третій етап* (схожий на другий), що включає оплату за транспортні послуги (підприємства №2) з перевезення збагаченого та відсортованого вугілля на електростанції (підприємства №3.1), які оплачують наданні їм переробними заводами послуги.

На четвертому етапі відбувається виробництво електроенергії на електростанціях (підприємства №3.1 та №3.2), яке передається до кінцевих споживачів через електромережу (підприємства №4). До підприємств під №3.2 відносяться вітроелектростанції (ВЕС) та сонячні електростанції (СЕС).

П'ятий етап включає в себе оплату за електроенергію підприємству №5.1, яке займається безпосереднім продажем. Після отримання коштів воно покриває всі інші витрати – оплачує вартість виробництва електроенергії, вартість експлуатації електромережі та покриває власні витрати.

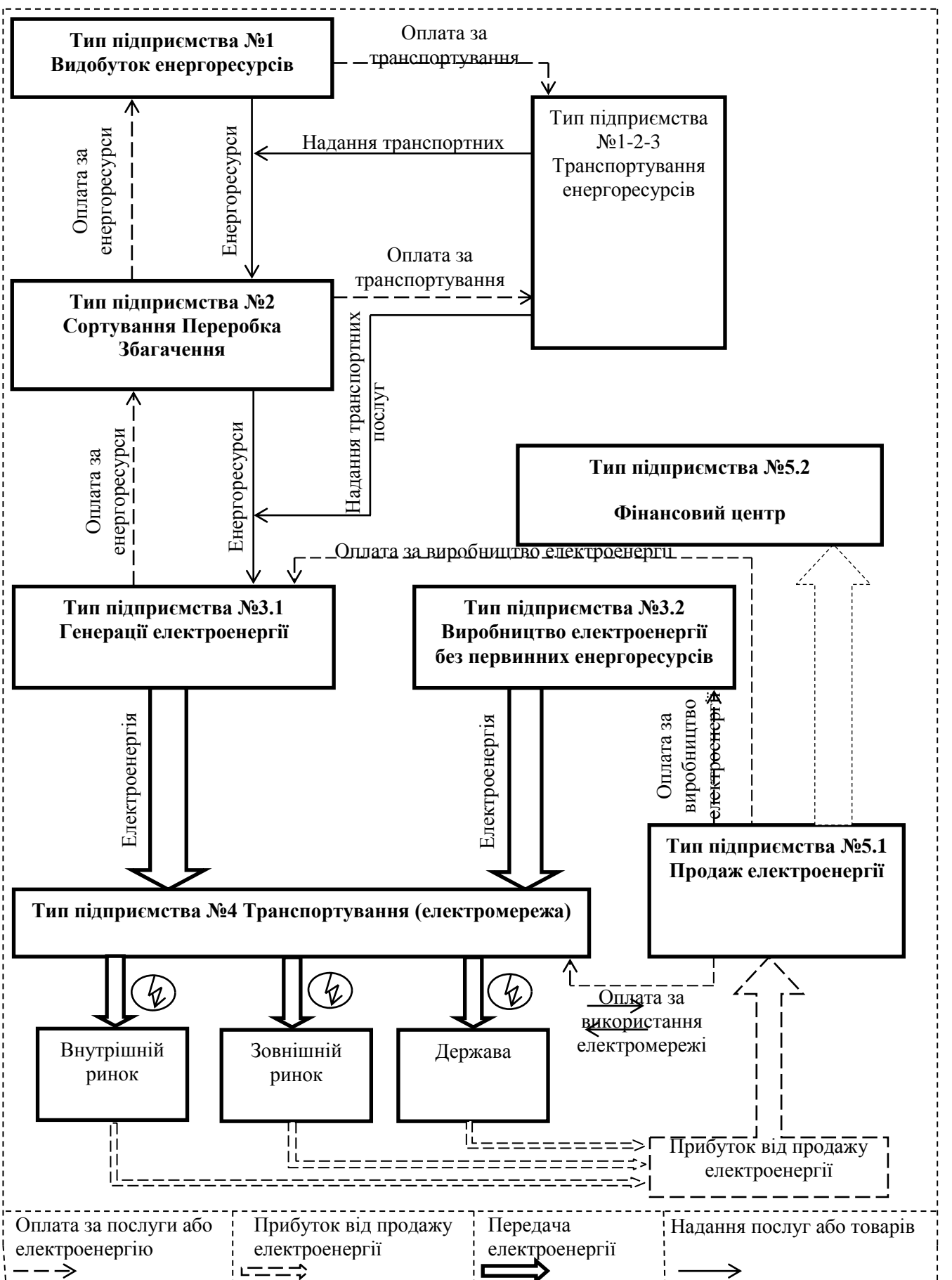


Рис. 1. Логіко-структурна схема економічного механізму інноваційного розвитку енергетичних підприємств

Всі інші кошти переводяться до фінансового центру (підприємство №5.2), яке проводить розподіл та акумулювання чистого прибутку у вигляді

внутрішніх інвестицій в модернізацію існуючих потужностей комплексу та інші інвестиційні проекти.

Головна особливість даної моделі полягає у можливості мінімізації витрат за рахунок чого вартість електроенергії дозволить конкурувати на міжнародному ринку та формувати вільні кошти на інноваційну діяльність та розвиток підприємств. Отже, перевагами такого функціонування комплексу буде: мінімізація витрат; збереження грошового обігу всередині комплексу; збільшення чистого прибутку; отримання вільних коштів на інноваційну діяльність; підвищення загального рівня конкурентоспроможності.

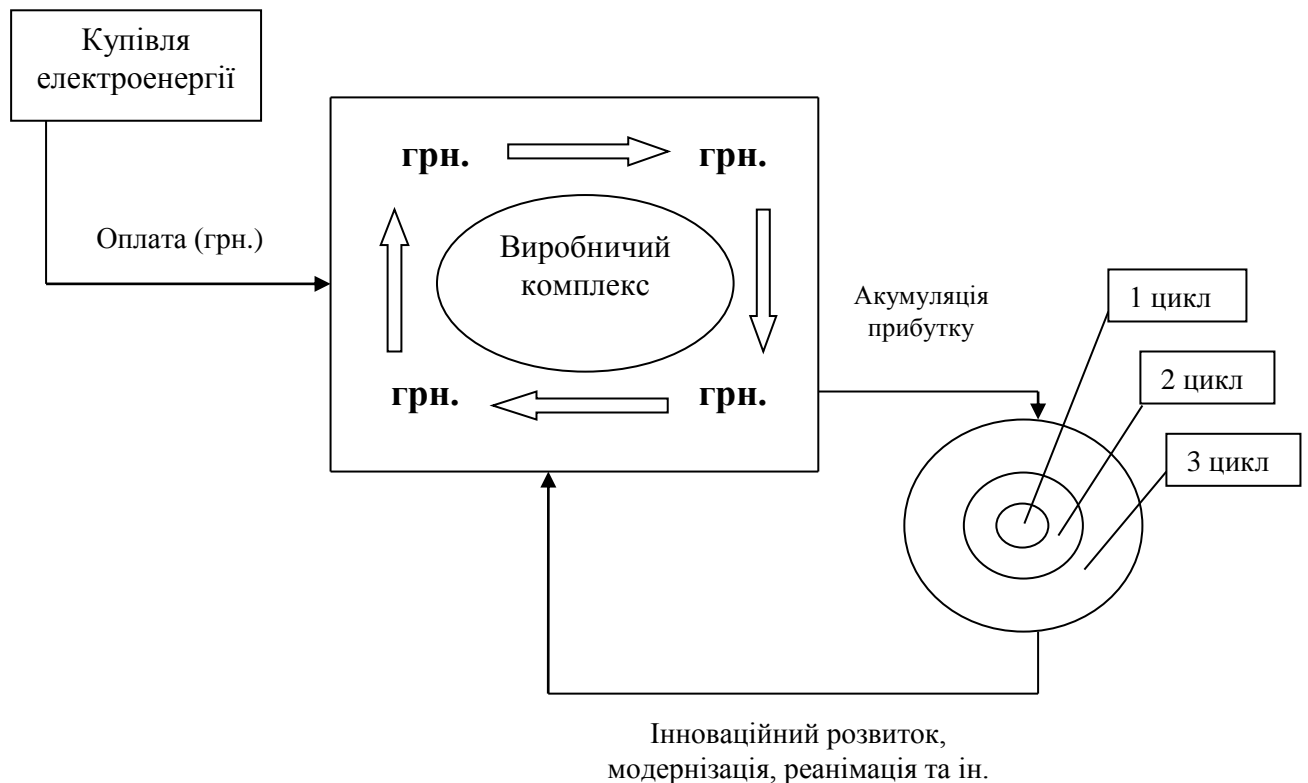


Рис. 2. Рух та акумуляція грошових коштів у виробничому комплексі

На Рис. 2 зображено рух фінансових коштів всередині виробничого комплексу. Перший, другий та третій цикли відображають збільшення чистого прибутку шляхом накопичення (акумуляції) коштів у довгостроковій перспективі (враховуючи особливості енергетичної сфери).

З огляду на вищесказане, слід представити конкурентоспроможність виробничого комплексу в порівнянні з простим процесом виробництва на оптовому ринку електроенергії. Детальніше розглянемо статті витрат енергетичного комплексу, представлені у Табл. 1.

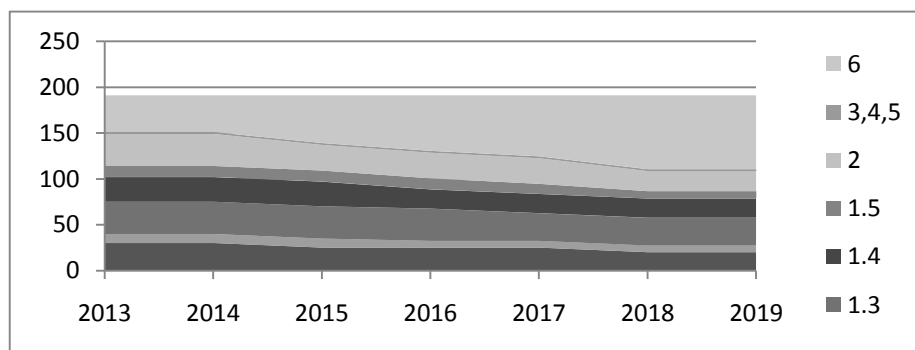
Таблиця 1

Витратна частина енергетичного комплексу

№ п/п	Статті витрат	Інвестиції (модернізація та інноваційні проекти)	Опис ефектів від інвестування
1. Інвестиційно-інноваційна група			
1.1	Видобуток енергоносіїв	X	Збільшення обсягів видобутку та зменшення собівартості енергоресурсів
1.2	Сортування, переробка та збагачення енергоресурсів	X	Підвищення ефективності використання та якості енергоресурсів. Зменшення собівартості надання послуг
1.3	Виробництво електроенергії з використанням енергоносіїв (АЕС, ТЕС, ТЕЦ)	X	Нарощення виробітку електроенергії та зменшення собівартості виробництва
1.4	Виробництво електроенергії без використання енергоносіїв (ВЕС, СЕС)	X	Нарощення виробітку електроенергії та зменшення собівартості виробництва
1.5	Використання електромережі	X	Зменшення енерговитрат при транспортуванні
2. Закупівля енергоносіїв			Зменшення частки за рахунок розвитку власного видобувного сектору
3. Транспортування енергоносіїв			
4. Продаж електроенергії			
5. Фінансовий центр			

X – акумулювання чистого прибутку у вигляді внутрішніх інвестицій

Побудуємо графік з відображенням витратної частини діяльності комплексу (Рис. 3), на якому можна прослідкувати ефект від впровадження нової системи управління.



6 – чистий прибуток підприємства

Рис. 3. Фінансова діяльність енергетичного комплексу

Розрахунки для Рис. 3, а саме, обсяги виробництва електроенергії та видобуток енергоресурсів, вартість електроенергії, вартість всіх видів послуг,

вартість енергоресурсів, обсяги виробничих потужностей та ін., були фіксованими для кожного з прогнозних років.

Чистий прибуток комплексу, отриманий шляхом мінімізації витратної частини, акумулюється у вигляді внутрішніх інвестицій. З кожним роком витратна частина складає все меншу частку від отриманого прибутку, що дає змогу збільшувати внутрішні інвестиції та впроваджувати інноваційні проекти.

Висновки. Аналіз потреб енергетичної сфери та виявлення основних цілей оновленої Енергетичної стратегії України дало змогу виявити першочергові завдання щодо реформування енергетичної галузі. А саме, було запропоновано нову модель управління енергетичними підприємствами, впровадження якої дозволить накопичувати чистий прибуток з подальшим його направленням на модернізацію енергетичних потужностей та реалізацію інноваційних проектів. Подальшими дослідженнями за даним напрямом стане деталізація кожного етапу економічного механізму інноваційного розвитку енергетичних підприємств, представленого в даній статті.

Література:

1. Офіційне інтернет-представництво президента України Віктора Януковича. Програма економічних реформ на 2010–2014 рр. – 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
2. Офіційний веб-сайт Міністерства енергетики та вугільної промисловості України. Оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mpe.kmu.gov.ua/fuel/doccatalog/document?id=222032>
3. Зеркалов Д.В. Мировая энергетика: [Текст]. – К.: Основа, 2009. – 174 с. – (Энергетическая безопасность: в 5 кн.; кн. 1). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zerkalov.org.ua/files/kn-1me.pdf>
4. Экономическая и национальная безопасность [Текст] /под ред. Л. П. Гончаренко. — М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2008. – 543 с.
5. Крюков В. Оценка параметров развития российского нефтегазового сектора [Текст] // Вопросы экономики. – 2010. – № 7. – С. 87–91.
6. Архангельский, Ю. Деякі питання структурної перебудови економіки України [Текст] // Економіка України. – 2010. – № 9. – С. 26–33.
7. Кулік, М. Стратегічні перспективи розвитку енергетики України [Текст] / М. Кулік, Б. Стогній // Світогляд. — 2009. — № 3. — С. 42–45.
8. Економічна безпека [Текст]: навч. посіб.; за ред. З. С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
9. Конкурентоспроможність української економіки [Текст] / за ред. Б. Є. Кваснюка. – К.: Ін-т економіки та прогнозування, 2006. – 354 с.
10. Экономическая безопасность государства и интеграционные формы ее обеспечения [Текст] / под ред. Вороновского Г.К., Недина И.В. – К.: Знания Украины. – 2007. – 392 с.